

1. Si enim alteri corpori uniat, aut unitur corpori mixto, aut simplici. Non autem potest uniri corpori mixto, quia oporteret illud corpus maxime esse æqualis complexionis secundum suum genus inter cætera corpora mixta: cum videamus corpora mixta tanto nobiliores formas habere, quanto magis ad temperamentum commixtionis perveniunt; & sic, quod habet formam nobilissimam, utpote substantiam intellectualem, si sit corpus mixtum, oportet esse temperatissimum: unde etiam videmus quod mollities carnis, & bonitas tactus, quæ æqualitatem complexionis demonstrant, sunt signa boni intellectus. Complexio autem maxime æqualis est (1) complexio corporis humani. Oportet igitur, si substantia intellectualis uniat, aut unitur corpori mixto, quod illud sit ejusdem naturæ cum corpore humano. Forma etiam ejus esset ejusdem naturæ cum anima humana, si esset substantia intellectualis. Non igitur esset differentia secundum speciem inter illud animal & hominem. Similiter autem neque corpori simplici, puta aeri, aut aquæ, aut igni, aut terræ, uniri potest substantia intellectualis ut forma. Unumquodque enim horum corporum est simile in toto, & partibus: ejusdem enim naturæ, & speciei est pars aeris, & totus aer, etenim eundem motum habet, & similiter de aliis. Similibus autem motoribus similes formæ debentur. Si igitur aliqua pars alicujus dictorum corporum sit animata anima intellectuali, puta aeris, totus aer, & omnes partes ejus, eadem ratione erunt animata. Hoc autem manifeste apparet esse falsum: nam nulla operatio vitæ apparet in partibus aeris, vel aliorum simplicium corporum. Non igitur alicui parti aeris, vel similibus corporum, substantia intellectualis unitur ut forma.

2. Adhuc. Si alicui simplicium corporum unitur aliqua substantia intellectualis ut forma; aut habebit intellectum tantum, aut habebit alias potentias, utpote quæ pertinent ad partem sensitivam, aut nutritivam, sicut est in homine. Si autem habebit intellectum tantum, frustra unitur corpori: omnis enim forma corporis habet aliquam propriam operationem per corpus; intellectus autem non habet aliquam operationem ad corpus pertinentem, nisi secundum quod movet corpus: intelligere enim ipsum non est operatio quæ per organum corporis exerceatur: & eadem ratione nec velle elementorum etiam motus sunt à moventibus naturalibus, scilicet à generantibus, & non movent se ipsa, unde non oportet quod propter eorum motum sint animata. Si autem habet substantia intellectualis, quæ ponitur uniri elemento, aut parti ejus, alias animæ partes, cum partes illæ sint partes aliquorum organorum; oportet in corpore elementari invenire diversitatem organorum, quod repugnat simplicitati ipsius. Non igitur substantia intellectualis potest uniri ut forma alicui elemento, aut parti ejus.

3. Amplius. Quanto aliquod corpus est propinquius materiæ primæ, tanto est ignobilius, utpote magis in potentia existens, & minus in actu completo. Elementa autem ipsa sunt propinquiora materiæ primæ quam corpora mixta, cum & ipsa sint mixtorum corporum materia proxima. Sunt igitur elementorum corpora ignobiliora secundum suam speciem corporibus mixtis. Cum igitur nobilioris corporis sit nobilior forma, impossibile est quod nobilissima forma, quæ est anima intellectualis, sit unita corporibus elementorum.

(1) Al. complexionis.

4. Item. Si corpora elementorum, aut aliqua partes eorum essent animata nobilissimis animabus, quæ sunt animæ intellectivæ, oporteret quod quanto aliqua corpora essent viciniora elementis, essent propinquiora ad vitam. Hoc autem non apparet, sed magis contrarium: nam plantæ minus habent de vita quam animalia, cum tamen sint propinquiores terræ; & mineralia quæ sunt adhuc propinquiora, nihil habent de vita. Non igitur substantia intellectualis unitur alicui elemento, vel parti ejus ut forma.

5. Adhuc. Omnium moventium corruptibilem vita per excellentiam contrarietatis corrumpitur: nam animalia, & plantæ mortificantur ab excellenti calido, & frigido, humido, aut sicco. In corporibus autem elementorum sunt præcipue excellentiæ harum contrarietatum. Non igitur est possibile quod in eis sit vita: impossibile est igitur quod substantia intellectualis uniat, aut unitur ei ut forma.

6. Amplius. Elementa, etsi secundum totum sint incorruptibilia, tamen singulæ partes sunt corruptibiles, ut pote contrarietatem habentes. Si igitur aliqua partes elementorum habeant sibi unitas substantias cognoscentes, maxime videtur quod assignentur eis vis discretiva corrumpentium: quæ quidem est sensus tactus, qui est discretivus calidi, & frigidi, & similibus contrarietatum, propter quod etiam, quasi necessarius ad præservationem à corruptione, omnibus animalibus inest. Hunc autem sensum impossibile est inesse corpori simplici, cum oporteat organum tactus non habere actu contrarietates, sed potentia, quod contingit solum in mixtis temperatis. Non igitur est possibile aliquas partes elementorum esse animatas anima cognoscitiva.

7. Item. Omne corpus vivens aliquo modo secundum animam, localiter movetur: nam corpora celestia, si tamen sint animata, moventur circulariter, animalia perfecta motu progressivo, ostra autem motu dilatationis, & constrictionis, plantæ autem motu augmenti, & decrementi, qui sunt aliquo modo secundum locum. Sed in elementis non apparet aliquis motus, qui sit ab anima, sed solum motus naturalis. Non sunt igitur corpora vivencia.

Si autem dicatur, quod substantia intellectualis, etsi non uniat, aut unitur corpori elementari, aut parti ejus ut forma, unitur tamen ei ut motor.

1. Primum quidem in aere hoc dici, impossibile est: cum enim pars aeris non sit per se ipsam terminabilis, non potest aliqua pars ejus determinata motum proprium habere, propter quem sibi substantia intellectualis uniat.

2. Præterea. Si aliqua substantia intellectualis unitur alicui corpori naturaliter sicut motor proprio mobili; oportet virtutem motivam illius substantiæ limitari ad corpus mobile cui naturaliter unitur: nam cujuslibet motoris proprii virtus non excedit in movendo proprium mobile. Ridiculum autem videretur dicere, quod virtus alicujus substantiæ intellectualis non excedat in movendo aliquam determinatam partem alicujus elementi, aut aliquod corpus mixtum. Non videretur igitur dicendum, quod aliqua substantia intellectualis uniat, aut unitur corpori elementari naturaliter ut motor, nisi sibi etiam uniat, ut forma.

3. Item. Motus corporis elementaris potest ex aliis principiis causari quam ex substantia intellectuali. Superfluum igitur esset propter hujusmodi motus, naturaliter substantias intellectuales corporibus elementaribus uniri.

Per

Per hoc autem excluditur error, & opinio Apuleji, & quorundam Platoniorum, qui dixerunt, dæmonia esse animalia corpore aerea, mente rationabilia, animo passiva, tempore æterna; & quorundam Gentilium, ponentium elementa esse animata, unde & eis cultum divinum instituebant. Excluditur etiam opinio dicentium, Angelos, & dæmones habere corpora naturaliter sibi unita de natura superiorum, vel inferiorum elementorum.

CAPUT XCI.

Quod sunt aliqua substantia intellectuales corporibus non unita.

EX præmissis autem ostendi potest, esse aliquas substantias intellectuales corporibus penitus non unitas.

1. Ostensum est enim supra cap. LXXIX. corporibus corruptis, intellectus substantiam quasi perpetuam remanere. Et si quidem substantia intellectus quæ remanet, sit una omnium, sicut quidam dicunt, de necessitate consequitur eam esse secundum suum esse à corpore separaram; & sic habetur propositum, quod substantia intellectualis aliqua sine corpore subsistat. Si autem plures animæ intellectivæ remaneant, corporibus destructis, convenit aliquibus substantiis intellectuales absque corpore subsistere; præsertim cum ostensum sit cap. LXXXIII. quod animæ non transeant de corpore ad corpus. Convenit autem animabus esse à corporibus separatas per accidens, cum naturaliter sint formæ corporum. Eo autem quod est per accidens, oportet prius esse id quod est per se. Sunt igitur aliqua substantia intellectuales animabus secundum naturam priores, in quibus per se inest sine corporibus subsistere.

2. Amplius. Omne quod est de ratione generis, oportet de ratione speciei esse. Sunt autem quedam quæ sunt de ratione speciei, non autem de ratione generis, sicut rationale est de ratione hominis, non autem de ratione animalis: quidquid autem est de ratione speciei, non autem de ratione generis, non est necesse omnibus speciebus generis inesse: multæ enim species sunt irrationalium animalium. Substantia autem intellectuali secundum suum genus convenit quod sit per se subsistens, cum habeat per se operationem, sicut superius cap. L. & LI. est ostensum: de ratione autem rei per se subsistentis non est quod alteri uniat. Non est igitur de ratione substantiæ intellectualis secundum suum genus, quod sit corpori unita, etsi sit hoc de ratione alicujus intellectualis substantiæ, quæ est anima. Sunt igitur aliqua substantia intellectuales corporibus non unita.

3. Adhuc. Natura superior in suo infimo contingit naturam inferiorem in ejus supremo. Natura autem intellectualis est superior corporali; contingit autem eam secundum aliquam partem sui, quæ est anima intellectualis. Oportet igitur quod sic corpus perfectum per animam intellectivam, quæ unitur corpori, sit infima in genere substantiarum intellectualium. Sunt igitur aliqua substantia intellectuales non unitæ corporibus, superiores secundum naturæ ordinem anima.

4. Item. Si est aliquid imperfectum in aliquo genere, invenitur ante illud secundum naturæ ordinem aliquid in genere illo perfectum: perfectum enim natura prius est imperfecto. Formæ autem quæ sunt in materiis, sunt actus imperfecti, quia non habent esse completum. Sunt igitur aliqua formæ quæ

sunt actus completi per se subsistentes, & speciem completam habentes. Omnis autem forma per se subsistens absque materia, est substantia intellectualis: immunitas autem materiæ confert esse intelligibile, ut ex præmissis cap. LI. patet. Sunt ergo aliqua substantia intellectuales corporibus non unitæ; omne autem corpus materiam habet.

5. Amplius. Substantia potest esse sine quantitate, licet quantitas sine substantia esse non possit, substantia enim aliorum generum prima est tempore, ratione, & cognitione. Sed nulla substantia corporea est sine quantitate. Possunt igitur quedam esse in genere substantiæ omnino absque corpore. Omnes autem naturæ possibles in rerum ordine inveniuntur: aliter enim esset universum imperfectum: in sempiternis etiam non differt esse & posse. Sunt igitur aliqua substantiæ absque corporibus subsistentes post primam substantiam, quæ Deus est, quæ non est in genere, ut supra cap. II. ostensum est, & supra animam, quæ est corpori unita.

6. Adhuc. Si ex aliquibus duobus invenitur aliquid compositum, & alterum eorum invenitur per se, quod est minus perfectum; & alterum, quod est magis perfectum, & minus reliquo indigens, per se invenitur. Invenitur autem aliqua substantia composita ex substantia intellectuali & corpore, ut ex præmissis cap. LXVIII. patet. Corpus autem invenitur per se, sicut patet in omnibus corporibus inanimatis. Multo igitur fortius inveniuntur substantiæ intellectuales corporibus non unitæ.

7. Item. Substantiam rei oportet esse proportionatam suæ operationi: quia operatio est actus, & bonum substantiæ operantis. Sed intelligere est propria operatio substantiæ intellectualis. Oportet igitur substantiam intellectualem rationem esse quæ competat prædictæ operationi. Intelligere autem, cum sit operatio per organum corporeum non exercita, non indiget corpore, nisi in quantum intelligibilia sumuntur à sensibilibus. Hic autem est imperfectus modus intelligendi; perfectus enim modus intelligendi est ut intelligantur ea quæ sunt secundum naturam suam intelligibilia; quod autem non intelligantur nisi ea quæ non sunt secundum se intelligibilia, sed sunt intelligibilia per intellectum, est imperfectus modus intelligendi. Si igitur ante omne imperfectum, oportet esse perfectum aliquid in genere illo, oportet quod ante animas humanas, quæ intelligunt accipiendo à phantasmatibus, sint aliqua intellectuales substantiæ intelligentes ea quæ sunt secundum se intelligibilia, non accipientes cognitionem à sensibilibus, ac per hoc omnino à corporibus secundum suam naturam separata.

8. Præterea. Aristoteles argumentatur sic in XII. Metaph. text. com. XLIII. Motum continuum regularem, & quantum in se est indeficientem, oportet esse à motore qui non movetur neque per se, neque per accidens, ut supra cap. XIII. est probatum. Plures etiam motus oportet esse à pluribus motoribus. Motus autem cælestis est continuus regularis, & quantum in se, etiam indeficiens est; & præter primum motum sunt multi tales motus in cælo, sicut per considerationes Astrologorum probatur. Oportet igitur esse plures motores, qui non moveantur neque per se, neque per accidens. Nullum autem corpus movet, nisi motum, ut probatum est Lib. I. cap. XIII. motor autem incorporeus unius corpori, movetur per accidens ad motum corporis, sicut patet de anima. Oportet igitur esse plures motores, qui neque sint corpora, neque corporibus uniti. Motus autem cælestes sunt

ab aliquo intellectu, ut supra Lib. I. cap. xx. probatum est. Sunt igitur plures substantiæ intellectuales corporibus non unitæ.

His autem concordat sententia Dionysii IV. capit. de Divinis Nominibus, dicentis de Angelis, quod *sicut immateriales, & incorporei intelliguntur.*

Per hoc autem excluditur error Sadducæorum, qui dicebant, spiritum non esse: & positio Antiquorum Naturalium, qui dicebant, omnem substantiam corpoream esse: positio etiam Origenis, qui dixit Patriarchon Lib. I. cap. vi. quod nulla substantia post Trinitatem divinam absque corpore potest subsistere: & omnium aliorum ponentium, omnes Angelos bonos, & malos habere corpora naturaliter sibi unita.

CAPUT XCII.

De multitudine substantiarum separatarum.

Sciendum est autem, quod Aristoteles probare nititur, non solum esse aliquas substantias intellectuales absque corpore, sed etiam quod sunt ejusdem numeri, cujus sunt motus deprehensi in cælo, neque plures, neque pauciores.

1. Probat enim XII. Metaph. text. com. XLVII. quod non sunt aliqui motus in cælo qui à nobis deprehendi non possint, per hoc quod omnis motus qui est in cælo, est propter motum alicujus stellæ, quæ sensibilis est: orbis enim deferunt stellas; motus autem deferentis est propter motum delati.

2. Item probat ubi supra quod non sunt aliquæ substantiæ separatae à quibus non proveniant aliqui motus in cælo: quia cum motus cælestes ordinentur ad substantias separatas sicut ad fines, si essent aliæ substantiæ separatae quam istæ quas numerat, essent aliqui motus in eas ordinati sicut in fines, aliter essent motus imperfecti. Unde ex his concludit, quod non sunt plures substantiæ separatae quam motus deprehensi, & qui possunt deprehendi in cælo; præsertim cum non sint plura corpora cælestia ejusdem speciei, ut sic etiam possint esse plures motus nobis incogniti.

Hæc autem probatio non habet necessitatem. In his enim quæ sunt ad finem, sumitur necessitas ex fine, sicut ipsemet docet in II. Physic. (text. comm. XXI. II.) non autem è converso: unde si motus cælestes ordinantur in substantias separatas sicut in fines, ut ipsemet dicit, non potest concludi necessario numerus substantiarum prædictarum ex numero motuum. Potest enim dici, quod sunt aliquæ substantiæ separatae altioris naturæ quam illæ quæ sunt proximi fines motuum cælestium; sicut instrumenta artificialia sunt propter homines, qui per eam operantur; & nihil prohibet esse alios homines qui per instrumenta hujusmodi non operantur immediate, sed imperant operantibus. Et ideo ipse Aristoteles hanc rationem non inducit, quasi necessariam, sed tamquam probabilem: dicit enim (text. comm. XLVII. II.) *Quare substantias, & principia immobilia rationabile est tot estimare: necessarium autem dimitatur fortioribus dicere.* Restat igitur ostendendum, quod sunt multo plures substantiæ intellectuales à corporibus separatae quam sint motus cælestes.

1. Substantiæ enim intellectuales secundum suum genus transcendunt omnem naturam corpoream. Oportet igitur accipere gradum in prædictis substantiis secundum elevationem earum supra corpoream naturam. Sunt autem quædam intellectuales substantiæ elevatæ supra corpoream substantiam secundum sui

generis naturam tantum, quæ tamen corporibus uniuntur ut formæ, ut ex præmissis (capit. LXXVIII. & LXX.) patet. Et quia esse substantiarum intellectualium secundum suum genus nullam à corpore dependentiam habet, ut supra cap. xci. probatum est; invenitur altior gradus dictarum substantiarum, quæ etsi non uniuntur corporibus ut formæ, sunt tamen proprii motores aliquorum corporum determinantorum. Similiter autem natura substantiæ intellectualis non dependet à movendo; cum movere sit consequens ad principalem eorum operationem, quæ est intelligere. Erit igitur & aliquis gradus altior substantiarum intellectualium, quæ non sunt proprii motores aliquorum corporum, sed superiores motoribus.

2. Amplius. Sicut agens per naturam agit per suam formam naturalem, ita agens per intellectum agit per formam intellectus, ut patet in his qui agunt per artem. Sicut igitur agens per naturam, est proportionatum patienti ratione suæ formæ naturalis; ita agens per intellectum, est proportionatum patienti, & factum per formam intellectus, ut scilicet hujusmodi sit forma intellectiva quæ possit induci per actionem agentis in materiam recipientem. Oportet igitur propriis motoribus orbium, qui per intellectum movent, si in hoc opinionem Aristotelis sustinere volumus, tales intelligentias habere, quales sunt explicabiles per motus orbium, & producibiles in rebus materialibus. Sed supra hujusmodi conceptiones intelligibiles est accipere aliquas universales: intellectus enim universalis apprehendit formas rerum quam sit esse earum in rebus: unde videmus quod universalior est forma intellectus speculativi quam practici, & inter artes practicas universalior est conceptio artis imperantis quam exequentis. Oportet autem substantiarum intellectualium gradus accipere secundum gradum intellectualis operationis quæ est eis propria. Sunt igitur aliquæ substantiæ intellectuales supra illas quæ sunt proprii, & proximi motores determinantorum orbium.

3. Adhuc. Ordo universi exigere videtur ut id quod est in rebus nobilioribus, excedat quantitatem, vel numero ignobiliora: ignobiliora enim videntur esse propter nobiliora, unde oportet quod nobiliora quasi propter se existentia multiplicentur, quantum possibile est; & ideo videmus quod corpora incorruptibilia, scilicet cælestia in tantum excedunt corporalia, scilicet elementaria, ut hæc quasi non habeant notabilem quantitatem in comparatione ad illa. Sicut autem cælestia corpora digniora sunt elementaribus, ut incorruptibilia corruptibilibus; ita substantiæ intellectuales omnibus corporibus, ut immobile, & immateriale mobili, & materiali. Excedunt igitur in numero intellectuales substantiæ separatae omnium rerum materialium multitudinem. Non igitur comprehenduntur numero cælestium motuum.

4. Item. Species rerum materialium non multiplicantur per materiam, sed per formam. Formæ autem quæ sunt extra materiam, habent esse completius, & universalius quam formæ quæ sunt in materia, nam formæ in materia recipiuntur secundum materiæ capacitatem. Non videntur igitur esse minoris multitudinis formæ quæ sunt extra materiam, quas dicimus substantias separatas, quam sit species materialium rerum. Non autem propter hoc dicimus, quod substantiæ separatae sint species istorum sensibilium, sicut Platonici senserunt. Cum enim non possent ad prædictarum substantiarum notitiam pervenire nisi ex sensibilibus, posuerunt istas substantias esse ejusdem speciei cum istis vel magis species istarum; sicut

cut si aliquis non videret Solem, & Lunam, & alia astra, & audiret esse quædam corpora incorruptibilia, nominaret ea nominibus istorum corruptibilium, existimans ea esse ejusdem speciei cum istis, quod non esset possibile. Similiter autem impossibile est substantias immateriales esse ejusdem speciei cum materialibus, vel species ipsarum; cum materia sit de ratione speciei horum sensibilium, licet non hæc materia, quæ est proprium principium individui, sicut de ratione speciei hominis sunt carnes, & ossa, non autem hæc carnes, & hæc ossa, quæ sunt principia Sortis, & Platonis. Sic igitur non dicimus, substantias separatas esse species istorum sensibilium, sed esse alias species nobiliores istis, quanto purum est nobilioris permixto; & tunc illas substantias esse plures oportet istis speciebus rerum materialium.

5. Adhuc. Magis est aliquid multiplicabile secundum suum esse intelligibile quam secundum suum esse materiale; multa enim intellectu capimus quæ in materia esse non possunt; ex quo contingit quod cuiuslibet rectæ lineæ finitæ potest mathematicè fieri additio; non autem naturaliter. Raritas etiam corporum, velocitas motuum, & diversitas figurarum in infinitum augeri comprehenditur secundum intellectum, quamvis sit impossibile in natura sic esse. Substantiæ autem separatae sunt in esse intelligibili secundum suam naturam. Major igitur multiplicitas in eis est possibilis quam in rebus materialibus secundum proprietatem, & rationem pensatam generis utriusque. In perpetuis autem non differt esse, & posse. Excedit igitur multitudo substantiarum separatarum multitudinem materialium corporum.

His autem attestatur sacra Scriptura: dicitur enim Danielis VII. *Millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei:* & Dionysius XI. cap. cælest. Hierar. dicit, quod numerus illarum substantiarum excedit omnem materiale multitudinem.

Per hoc autem excluditur error dicentium, substantias separatas secundum numerum motuum cælestium, aut secundum numerum spherarum cælestium esse: & error Rabi Moysi, qui dixit, numerum Angelorum qui in Scriptura ponitur, non esse numerum separatarum substantiarum, sed virtutum in istis inferioribus, sicut si vis concupiscibilis dicatur spiritus concupiscentiæ, & sic de aliis.

CAPUT XCIII.

Quod substantiæ separatae non sunt multæ unius speciei.

I. Part. quæst. LV. art. 4. & II. Sent. dist. III. art. 4.

EX his autem quæ de istis substantiis præmissa sunt, ostendi potest quod non sunt plures substantiæ separatae unius speciei.

1. Ostensum est enim supra quod substantiæ separatae sunt quædam quidditates subsistentes. Species autem rei est quam signat diffinitio, quæ est signum quidditatis rei: unde quidditates subsistentes sunt species subsistentes. Plures ergo substantiæ separatae esse non possunt, nisi sint plures species.

2. Adhuc. Quæcumque sunt idem specie, differentia autem numero, habent materiam. Differentia autem quæ ex forma procedit, inducit diversitatem speciei; quæ autem est ex materia inducit diversitatem secundum numerum. Substantiæ autem separatae non habent omnino materiam, neque quæ sit pars earum, neque cui uniuntur ut formæ. Impossibile est

igitur quod sint plures unius speciei.

3. Amplius. Ad hoc sunt plura individua in una specie in rebus corruptibilibus, ut natura speciei, quæ non potest perpetuo conservari in uno individuo, conservetur in pluribus; unde etiam in corporibus incorruptibilibus non est nisi unum individuum in una specie. Substantiæ autem separatae natura potest conservari in uno individuo, eo quod sunt incorruptibiles, ut supra cap. LV. ostensum est. Non igitur oportet esse plura individua in illis substantiis ejusdem speciei.

4. Item. Id quod est speciei in unoquoque, dignius est eo quod est individuationis principium, præter rationem speciei existens. Multiplicatio igitur specierum plus addit nobilitatis, & perfectionis universo quam multiplicatio individuorum in una specie. Perfectio autem universi maxime consistit in substantiis separatis. Magis igitur competit ad perfectionem universi quod sint plures secundum speciem diversæ, quam quod sint multæ secundum numerum in eadem specie.

5. Præterea. Substantiæ separatae sunt perfectiores quam corpora cælestia. Sed in corporibus cælestibus propter eorum perfectionem non invenitur nisi unum individuum unius speciei: tum quia unumquodque eorum constat ex tota materia suæ speciei: tum quia in uno individuo est perfecte virtus speciei ad complendum illud in universo ad quod sua specie ordinatur, sicut præcipue patet in Sole, & Luna. Multo igitur magis in substantiis separatis non invenitur nisi unum individuum in una specie.

CAPUT XCIV.

Quod substantiæ separatae, & anima non sunt unius speciei.

II. Sent. dist. III. art. 6.

EX his autem ulterius ostenditur quod anima non est ejusdem speciei cum substantiis separatis. Major enim est differentia animæ humanæ à substantiâ separata quam unius substantiæ separatae ab alia. Sed substantiæ separatae omnes ad invicem specie differunt, ut cap. præc. ostensum est. Multo igitur magis substantiâ separata ab anima.

2. Amplius. Unaquæque res habet proprium esse secundum rationem suæ speciei: quorum enim est diversa ratio essendi, horum est diversa species. Esse autem animæ humanæ & substantiæ separatae non est unius rationis: nam in esse substantiæ separatae non potest communicare corpus, sicut potest communicare in esse animæ humanæ, quæ secundum esse unitur corpori ut forma materiæ. Anima igitur humana differt specie à substantiis separatis.

3. Adhuc. Quod habet secundum se ipsum speciem, non potest esse ejusdem speciei cum eo quod non habet secundum se speciem, sed est pars speciei. Substantia autem separata habet per se ipsam speciem; anima autem non, sed est pars speciei humanæ. Impossibile est igitur quod anima sit ejusdem speciei cum substantiis separatis; nisi forte esset ejusdem speciei cum illis, quod patet esse impossibile.

4. Præterea. Ex propria operatione rei percipitur species ejus: operatio enim demonstrat virtutem, quæ indicat essentiam. Propria autem operatio substantiæ separatae, & animæ intellectivæ est intelligere. Est autem omnino alius modus intelligendi substan-